

СТАНОВИЩЕ

От: проф. дсн Духомир Владимиров Минев
Институт за изследване на обществата и знанието, БАН

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата.

Автор на дисертационния труд: Антоанета Георгиева Гетова

Тема на дисертационния труд: Организационна промяна и човешки ресурси в приватизирани предприятия (изследване на случаи)

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №...РД38-382./...06.2017 на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд, включително и списъкът на цитираната литература и приложенията е в обем на 230 печатни страници, които обхващат Въведение, четири глави и Заключение. Темата представлява огромен изследователски интерес, включително и в теоретичен план. Заедно с това, темата има важно практико-приложно, развитийно и въобще - социетално значение, а българската приватизация (както и руската) са много благоприятно поле за изследване на подобни девиантни модели, които могат да нанасят значителни щети на обществата.

Основната цел на труда е да изследва връзката между приватизацията и промените, които настъпват в различните подсистеми и структури на приватизираните топански организации.

В труда се разграничават следните основни подсистеми на организацията: управленска (обхваща всички аспекти на управлението, включително управлението на човешките ресурси); производствено-технологична (обхваща технологиите и организацията на труда); финансово-икономическа (финансово – паричните ресурси, включително собствеността) и подсистемата на труда (обхващаща всички аспекти на трудовите отношения).

Предмет на изследването е организационната промяна настъпваща в резултат на приватизацията и начинът по който тази промяна засяга човешките ресурси т.е. хората в организацията.

Основните изследователски въпроси са два.

Първият - доколко приватизацията засяга различните подсистеми на организацията. Хипотезата по този въпрос е, че приватизацията оказва най-силно влияние върху върху управленската и производствено-технологичната подсистеми, докато промените в останалите подсистеми (т.е. – финансово-икономическата и подсистемата на труда) са частични и незначителни;

Вторият въпрос на изследването е доколко промените, предизвикани от приватизацията на ниво организация, съответстват на преследваната чрез приватизацията макросоциална промяна. Хипотезата е, че приватизацията не успява да наложи като легитимен новия модел на частното предприятие сред работещите в приватизираните организации.

В първата глава се разглеждат теоретични аспекти на приватизацията и стопанската организация, представя се социологически подход към стопанската организация, както и целта, хипотезите и ограниченията на изследването.

Втората глава съдържа обширен преглед на различни модели на приватизации, включително и приватизацията в България.

Трета глава е посветена на методологията на емпиричното изследване, което е проведено. Тук са посочени целите, хипотезите, задачите на изследването, инструментариума, метода на изследване, критериите за подбор на изследваните обекти.

В четвъртата глава се представят анализите на изследваните три случая на приватизация – завод „Мир-Хасково“; „Лукойл-Нефтохим“ Бургас и „Кремиковци“ – София.

Сравнителния анализ на трите случая показва няколко вида промени, от които редуцирането на персонала е една от най-мащабните. Друга ключова промяна засяга индустриалните отношения – създават се нови синдикални структури с по-слаб потенциал за синдикална защита, а в същото време се повишава напрежението между работници и мениджъри. Социалните придобивки във всички предприятия са редуцирани. Възможностите за кариерното израстване намаляват и се определят повече от лоялността и сервилността към ръководителите, отколкото от професионализма и доказаните качества. Във вертикалната йерархична структура на трите предприятия не настъпват съществени промени, но хоризонталната структура се променя; извършват се персонални промени в ръководството. Организацията на работата се променя значително като значително се увеличава натоварването на хората. Резултатите от изследването показват, че в трите случая промяната в отношението на хората към собствената им организация следва три различни модела.

В заключението се отхвърля хипотезата, че има разлики в начина по който работниците и мениджърите преживяват промяната, както и хипотезата, че приватизацията внася промени главно в управленската и производствено-технологичната система. Направен е изводът, че ефектите от приватизацията засягат всички подсистеми на организацията и така е потвърдено, че приватизацията е генератор на организационна промяна.

Към това са добавени интересни изводи. Единият – че приватизацията на ниво предприятие не е преобразуване на социалистическо в частно предприятие, а на автономно държавно предприятие в раздържавено такова, а другият – че организационните ценности са устойчиви и са оцелели след приватизацията.

Оценка на получените резултати

Авотрефератът и посочените приноси моменти отговарят на съдържанието на дисертационния труд.

Според мен, в първите две глави е показана впечатляваща ерудиция, много добро познаване на концепциите за приватизацията и на различните приватизационни модели прилагани в различни условия. Прецизното конструиране на емпиричното социологическо изследване доказва висок професионализъм на автора. Емпиричното изследване е доловило пълният спектър от основни постприватизационни промени. Направени са интересни и важни изводи. Най-общо бих казал, че дисертационният труд като цяло е сериозен принос към демистифицирането на приватизацията като панацея за всички икономически и социални проблеми. Тази промяна не поражда невидан икономически и социален просперитет, по-скоро поражда нови и твърде тежки проблеми. Така имплицитно се поставя въпроса: какъв тогава е смисълът на приватизацията? Такъв смисъл има, но той очевидно не е в капацитета на частната собственост, сама по себе си да генерира просперитет за всички.

Критични бележки

Посочвайки, че с емпиричното изследване са доловени всички значителни приватизационни ефекти, все пак ми се струва, че има промени, които изглеждат подценени, поне доколкото се обсъждат в еднаква степен с другите, докато според мен те заслужават специално внимание.

Първата е обезвластяването на работниците, респективно – отслабването на професионалните им съюзи.

Втората е намаляването на цената на труда и разходите за труд, респективно – снижаването на жизнените стандарти на голяма част от заетите. Тази промяна на микрониво е тясно свързана с аналог на макрониво – намаляване на дела на труда в общия обем на доходите, както установяват някои изследвания.

Третата важна промяна е появата на относително излишна работна сила – компонент на относително излишното население. Значителната трудова емиграция е важен индикатор за този феномен.

На четвърто място бих посочил деиндустриализацията, която изследването не е доловило достатъчно ясно, включително и връзката ѝ с приватизацията.

Струва ми се, че са важни и някои други ефекти – например, установеното от някои изследвания значително повишаване на заболяемостта и дори на смъртността в периоди на масивни приватизации.

1. Заключение

Считам че представеният дисертационен труд е разработен на много високо ниво и предлагам на уважаемото жури да присъди на Антоанета Гетова образователната и научна степен „доктор”

25.08. 2017

София

Подпис: